

Un fòrum sense quòrum

Inquietuds, incertesa i, sobretot, discrepàncies. Aquestes són les sensacions que arrossega el Fòrum Universal de les Cultures, una trobada entorn de la pau, la diversitat cultural i la sostenibilitat, que Barcelona celebrarà l'any 2004. Més enllà del seu programa, encara desconegut, el Fòrum culminarà la remodelació urbanística de Barcelona pendent dels Jocs Olímpics. I no sense polèmiques.

Tenir les crítiques com a companya inseparable no és una bona carta de presentació per a un projecte amb 51.000 milions de pessetes de pressupost i que es preveu que atragui prop de 5 milions de persones. I això és el que li passa al Fòrum 2004, un invent barceloní gràcies al qual es completarà la recuperació de la façana marítima de la ciutat, s'activarà la seva economia i es guanyarà una transformació mediambiental. Barcelona es vol projectar així al món com a ciutat del coneixement.

Però si avui ho preguntem als ciutadans, pocs saben respondre què és el Fòrum. La falta de definició del programa cultural és una etiqueta que l'organització porta penjant com una llosa des que va néixer. Fins al desembre no hi haurà un programa definitiu, i la resposta de la societat civil és inversament proporcional a la polseguera que aixeca qualsevol notícia referida a l'esdeveniment.

El certamen se celebrarà a la desembocadura del Besòs (entre Barcelona i Sant Adrià), una àrea històricament degradada i que és la principal assignatura pendent de la ciutat des de l'impuls urbanístic que van comportar els Jocs del 1992. La reurbanització culminarà també el vell somni que la Diagonal comenci a la muntanya i acabi al mar. Però si donem una volta per allà res no denota que falten només tres anys per a la gran cita. L'emplaçament on ha de tenir lloc el Fòrum és ara mateix una inhòspita "terra de ningú" on convergeixen instal·lacions industrials, dipòsits residuals i garatges.

Les úniques obres que han començat són les del port esportiu de Sant Adrià.

Per si això fos poc, l'edifici estrella del Fòrum, dissenyat pels arquitectes suïssos Jacques Herzog i Pierre de Meuron, ha estat qualificat de plagi per l'arquitecte barceloní Oriol Bohigas. L'Ajuntament es defensa de les crítiques i manté que es treballa sobre el calendari previst, tot i que fins i tot els grups que formen govern amb l'alcalde Joan Clos (ERC-EV i IC-V) han expressat darrera ment la seva "inquietud" per si es compliran els terminis previstos.

Sostenibilitat. L'edifici singular del Fòrum serà una estructura triangular aixecada deu metres per sobre del sòl. Translúcid i permeable a la llum solar, i envoltat de gratacels, estarà situat a la plaça del Fòrum (a la confluència de Diagonal i Prim), l'espai central de la gran esplanada que s'aixecarà sobre la instal·lació coberta de la nova depuradora. Serà el punt neuràlgic del certamen i la porta del renovat Front Litoral del Besòs. Allà es construiran també un gran centre de convencions, dos hotels de luxe, una planta fotovoltaica generadora d'energia, el nou zoo marí i, finalment, oficines i vivendes que inclouen una residència universitària.

Paral·lelament, es desenvoluparan diverses reformes vinculades al Fòrum. Aquest és el cas del projecte 22@, que pretén regenerar el teixit industrial del Poblenou facilitant la implantació d'empreses relacionades amb la nova economia. I també s'hi faran 6.000 vivendes de protecció oficial. El 22@ vol impulsar la vida econòmica i social en una zona afectada per un estat de degradació evident, i on la vella i intensa activitat industrial es troba en decadència. Les

Autoritats i col·laboradors participants en l'organització del Fòrum Universal de les Cultures de l'any 2004 es fan la foto de família davant la façana del Museu d'Art Contemporani de Barcelona.

Fòrum de les Cultures: entre el recel i la discòrdia

"Indecís", "nebulós", "abstracte", "difús". Excepte el govern municipal, tothom es mostra escèptic davant els objectius del Fòrum Universal de les Cultures. Fins ara, l'Ajuntament només ha traçat les línies mestres d'un esdeveniment que molts consideren l'excusa per reurbanitzar el litoral del Besòs. I és que, fins ara, tan sols es parla genèricament d'un primer calendari de debats i festivals sobre pau i diàleg. Activitats que inclouran una Conferència Mundial d'Educació o un Parlament de les Religions del Món, entre altres coses. A part, és clar, de la presència "d'especialistes per participar en diferents taules rodones".

Així i tot, partits i moviment veïnal mostren el seu neguit davant la possibilitat que el vessant lúdic arraconi la discussió de temes com la diversitat i la sostenibilitat. Conceptes que, si bé formen els eixos primordials de la proposta, encara s'han de plasmar en un guió concret. En aquest sentit, el regidor Xavier Casas reconeix que "està definit el que farem, però no el com". Avui doncs, queden molts dubtes sobre la taula. Per començar, el programa no defineix com s'explicarà la relació entre l'home i la natura. Ni tampoc com es tractarà el fenomen del multiculturalisme, respecte el qual SOS Racisme tem que es formulï de manera abstracta i no es tingui

en compte el treball de les entitats que treballen amb la diversitat cultural. Càritas, per la seva banda, reclama que la dimensió humana sigui el *leitmotiv* dels actes. De la mateixa manera que el director de la càtedra UNESCO sobre Pau i Drets Humans, Vicenç Fisas, demana que s'hi debati i s'aportin solucions per resoldre conflictes com la violència domèstica, la fam o l'enfrontament armat a Colòmbia.

També hi ha recels des de la Federació d'Associacions de Veïns de Barcelona, per qui el Fòrum ha de comptar amb la ciutadania a l'hora de definir els continguts, a fi que no esdevingui un muntatge per legitimar el pla urbanístic. Una preocupació que Casas rebut assegurant que "la manca de concreció en la manera com implicarem la ciutadania de Barcelona", no pot amagar que "més de trenta entitats culturals s'han compromès amb el projecte". Per al regidor socialista i primer tinent d'alcalde, el Fòrum ja ha posat les seves primeres pedres a la perspectiva de "provocar un desvetllament cultural de la ciutat".

Sigui com sigui, el 2004 és a cavall entre el recel i la indefinició. Tot són declaracions d'intencions quan el temps sembla que es tira al damunt. I aquesta desconfiança amb el demà evita avui el consens i la participació. **B. F. / À. R.**

L'arquitecte suís Jacques Herzog, a la dreta, presenta l'edifici central del Fòrum davant l'atenta mirada de Joan Clos i del president de la Diputació de Barcelona, Manuel Royes.

empreses que desembarquin al territori 22@ hauran de ser respectuoses amb l'entorn. Condició indispensable si tenim en compte que un dels temes estrella del Fòrum 2004 serà la sostenibilitat. Aquesta serà una línia d'actuació que es marca com a objectiu reduir el consum d'energia, usar racionalment els recursos (aigua, llum...) i produir els mínims residus possibles. Dit d'altra manera, una ciutat capaç de generar bona part de l'energia que consumeixi, i de la manera més ecològica possible.

El Fòrum aixecarà, doncs, la bandera de la sostenibilitat. Però no poques veus asseguren que la ciutat no predicarà amb l'exemple. Que l'aposta per un nou model energètic és tímida, tal com ha denunciat l'exregidor d'Els Verds i membre d'Alternativa-Verds, Pep Puig. Segons ell, les noves vivendes del 2004, per exemple, no seran energèticament sostenibles.

Però aconseguir la plena sostenibilitat és molt difícil. Almenys, així ho pensa el primer tinent d'alcalde de Barcelona, Xavier Casas, per sortir del pas de qui critica que la sostenibilitat del Fòrum es "reduirà" a la instal·lació de plaques solars. "Estem creant un barri que intenta generar les pròpies fonts d'energia." Ca-

sas destaca, en aquest sentit, que la planta fotovoltaica que es construirà sobre la nova depuradora produirà energia neta, silenciosa i segura. Serà la font principal d'energia, guanyarà independència energètica i reduirà les emissions contaminants. També s'evitarà l'aportació de matèria orgànica al mar, en recuperar-se el biòtop marí situat davant la desembocadura del Besòs.

Al 22@ s'ha de sumar també el complex Diagonal Mar, que integra un gran centre comercial, oficines, vivendes i equipaments. Urbanísticament parlant, el Fòrum i Diagonal Mar han rebut el rebuig de la plataforma Fòrum Ribera del Besòs, principal focus veïnal d'oposició format per diverses entitats cíviues de les zones afectades per l'àmbit d'actuació del Fòrum 2004.

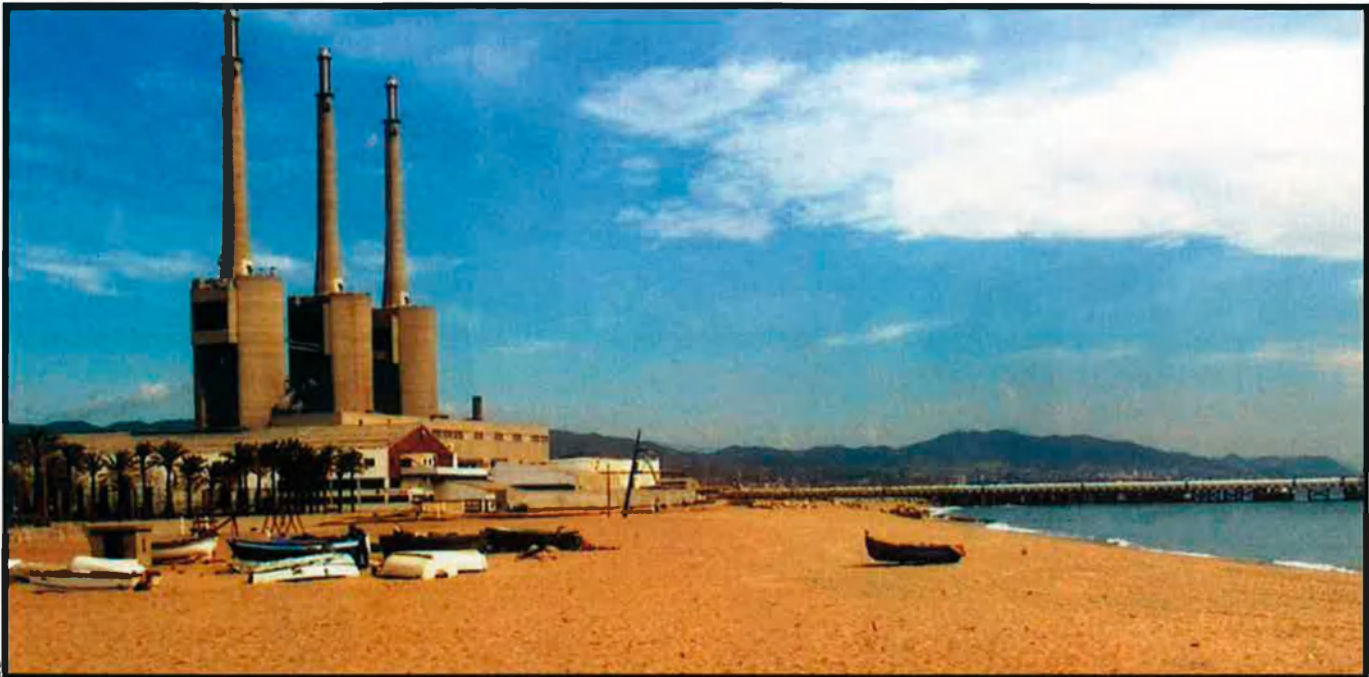
Aquest grup es pregunta quins equipaments de la multimilionària inversió del Fòrum quedaran per als habitants de la zona. "No s'han tingut en compte les nostres necessitats", denuncia Joan M. Solé, membre de la plataforma i president de l'Associació de Veïns del Poblenou, molt crítica amb la privatització del sòl de Diagonal Mar, antics terrenys de Renfe que es vengueren fa gairebé una dècada, l'any 1992.

Rentat de cara. Però, sigui com sigui, aquestes transformacions canviaran completament la personalitat de la zona, i especialment la del Poblenou. Conegut històricament com el Manchester català, la imatge obrera del barri es difuminarà per adquirir un perfil molt més heterogeni. Davant de tants canvis accelerats, els veïns es troben desubicats i temen que es configuri un districte elitista on les grans superfícies de Diagonal Mar acabin amb els populars tallers del barri. "Es produirà un canvi social que no ens agrada, les noves vivendes estaran a l'abast de gent amb un alt poder adquisitiu i els fills del barri, de sempre, hauran de marxar perquè no podran comprar-los", denuncia Solé. L'Ajuntament nega que els nous pisos siguin d'alt *standing* i assegura que el cost d'aquestes vivendes, que equipara amb les de la Vila Olímpica, està en relació amb la mitjana de Barcelona. Casas creu que els nous inquilins del Poblenou seran parelles de classe mitjana, tots dos treballadors i que es podran pagar una hipoteca. "En qualsevol cas, la coexistència de gent de diversa procedència social s'ha de veure com una riquesa i no com un problema. També pot ajudar a rejuvenir el barri."

El mosaic de gent es completarà amb la població flotant dels hotels i els treballadors d'oficines. No tot el nou sòl, per tant, serà vivenda. El consistori creu que la població del barri augmentarà, però no en 40.000 persones, tal com calculen els veïns, la qual cosa comportaria un dèficit d'equipaments. Segons Casas, al 22@ hi hauria, si les suméssim, sis illes senceres de noves zones verdes i deu d'equipaments. I Diagonal Mar aportarà a la ciutat més de 20 hectàrees de zona verda i diversos equipaments per a infants, joves i gent gran.

Un dels temes que ha provocat més polèmiques és el de les vivendes de protecció oficial. Si bé és cert —tal com denuncia la plataforma Fòrum Ribera del Besòs— que a Diagonal Mar no n'hi haurà cap, cal dir que aquest complex ha cedit 2.000 vivendes del front marítim, de les quals el 60% són protegides.

L'altre aspecte que alerta els veïns en relació amb una certa pèrdua d'identitat del barri és la conservació dels edificis industrials històrics que subsisteixen al

L'emplaçament on ha de tenir lloc el Fòrum és ara mateix una inhòspita 'terra de ningú' on conviuen instal·lacions industrials, dipòsits residuals i garatges. La fesomia de la desembocadura del Besòs no presenta encara símptomes de reforma.

Poblenou. Molts d'aquests estan abandonats o deteriorats, però són símbols de l'aportació dels seus habitants al desenvolupament industrial de Barcelona i Catalunya. L'Ajuntament comparteix la idea que els edificis amb un valor histò-

ric i sentimental, com el de Ca l'Aranyó, s'han de preservar "sempre que sigui possible", com ja s'ha fet en alguns casos. Es volen destinar aquests edificis a un ús divers, des d'acollir empreses del 22@ fins a convertir-se en habitatge.

Pel que fa a la regeneració de la Mina, s'està treballant encara en el Pla Especial que renti la cara al barri. Tot i ser un aspecte prioritari, l'únic segur és que s'hi destinarà un pressupost de 12.000 milions de pessetes. Probablement s'ender-

La revolta veïnal

Més de quaranta entitats i associacions del Poblenou presenten batalla al model urbanístic que preveu transformar la realitat social i econòmica d'aquesta zona de la ciutat. Agrupades en l'anomenada plataforma Fòrum de la Ribera del Besòs, els veïns centren les seves crítiques en el perill que les obres del Fòrum 2004 "propiciïn la pèrdua del patrimoni històric i la diàspora dels grups socials menys afavorits a favor dels interessos d'empreses poderoses i de les capes socials més benestants". En aquest sentit, rebutgen els canvis que preveu el Pla General Metropolità per a la renovació de les zones industrials del Poblenou-districte d'activitats 22@, i argüeixen els següents greuges:

- En la continuïtat de les 170 hectàrees que afecta al Pla quasi no hi ha cap zona verda, ni equipament públic.
- El Poblenou parteix d'un dèficit en equipaments per a la seva població. L'arribada d'entre 30 i 40.000 persones més, prevista en els nous plans urbanístics, pot fer que la seva habitabilitat esdevingui caòtica.
- L'establiment d'empreses i equipaments de tecnologia capdavantera en aquesta zona no ha d'ignorar el passat del Poblenou. És fonamental la preservació de tots els con-

junts edificats que tinguin un interès històric o arquitectònic.

- El Pla 22@ pretén promoure una nova "ciutat del coneixement". És una oportunitat per a Barcelona però també posa en perill el teixit industrial de petites empreses i tallers perfectament inserits dins l'economia de la ciutat i pot afavorir l'especulació als terrenys industrials.
- L'encariment de l'habitatge farà cada vegada més difícil la continuïtat de les classes populars de la zona.
- Cal garantir el caràcter plenament públic del parc de Diagonal Mar, sense restriccions a l'accés durant les 24 hores i amb equipaments de titularitat pública a l'interior.
- Cal un acord definitiu sobre el Pla Integral de la Mina, per fer efectiva la rehabilitació del barri i assegurar la seva connexió amb el teixit urbà de la zona.

A tot això argumenten: "El mitjà a través del qual advoquem que el Pla 22@ elabori el seu disseny sobre la realitat d'on parteix s'anomena diàleg i participació." Una voluntat, diuen, "expressada reiteradament", motivada per la inquietud respecte els futurs equipaments i la possible pèrdua d'identitat del Poblenou. **B. F. / À. R.**

Una ciutat sense model

Qualsevol operació urbanística indica un model de ciutat. I tot el procés d'es-molar i remoure sòl posa de manifest com s'interpreta aquest gran espai de convivència. En el dibuix del 2004, Barcelona guanya terreny però, en canvi, accentua els seus desequilibris. Aquest és el diagnòstic d'Eduard Moreno, advocat i pensador de la ciutat, per qui el Fòrum 2004 projectarà una Barcelona que ven el sòl i menysté les necessitats socioeconòmiques de la població.

Per l'autor del llibre *Barcelona, a on vas?* (Ed. Índex, 1991), el Fòrum és la via desorganitzada per impulsar una ciutat en què

els elements tercermundistes conviuen amb els postmodernistes. Així, al costat d'un Poblenou deficitari en serveis i equipaments públics, Moreno veu el naixement d'un barri desencaixat amb el seu entorn, "on els profetes de l'urbanisme busquen el seu lluïment personal". Segons ell, Barcelona projecta una àrea econòmica i de disseny "deshumanitzada per uns gratacels que no tenen cap lògica en la metròpolis mediterrània". Ben al contrari del que opina Xavier Casas, segons el qual Barcelona és diversa i diferent; "per això calen edificis de diferents composicions". Per al responsable d'urbanisme, "no podem fer una ciutat monotemàtica en arquitectura i volums, sinó adaptar-la als nous moments".

Mentre Casas defensa l'actual Barcelona de contrastos, per Moreno el problema és la confusió que es fa entre arquitectura i urbanisme, la qual cosa provoca el triomf de l'estètica en detriment de l'harmonia i la cohesió social: "Mentre el Pla Cerdà aprofundia en un model democràtic i interclassista, el Fòrum confirma que Barcelona trenca la distribució equitativa entre ciutadà i territori." A tall d'exemple, recorda que Barcelona només té dos m² d'espais verds per habitant -Roma en té 25- i que els projectats pel Fòrum no ajudaran sociabilitzar la zona: "Al contrari, tal com estan concebuts, fan un coixí insalvable per la trobada i interrelació veïnal." Unes queixes que Xavier Casas qualifica d'"injustificades", ja que hi ha sis hectàrees de zones verdes que es guanyen a l'àrea del 22@ i les vint del nou parc de Diagonal Mar. "El fet que siguin interiors o exteriors és indiferent. Encara és més, les interiors estan obertes a tothom i tenen la mateixa condició d'espai públic", esgrimeix Casas.

Fora d'aquesta discussió sobre el model urbanístic, allò que

L'advocat Eduard Moreno opina que amb el projecte urbanístic del Fòrum 2004 Barcelona corre el perill de "trenca la distribució equitativa entre ciutadà i territori".

més preocupa és la privatització del sòl. Per Eduard Moreno, cops d'efecte com el Fòrum 2004 només beneficien les minories polítiques i econòmiques, que "fan de la ciutat un sòl per a l'especulació". I quan la ciutat especula i privatitza el seu patrimoni -adverteix- la població es converteix en consumidora d'oci, però no de serveis. "Les necessitats vitals no poden ser mai objecte de negocis", denuncia. "Si això passa, aquesta ànima secreta i abstracta, que és la ciutadania, es fereix." Doncs bé, lluny de resoldre les mancances en educació, habitatge o transport, "el Fòrum és un oasi al servei del capitalisme, no del socialisme", explica Moreno.

Segons l'advocat de la Plataforma contra el pla Barça 2000, som davant un socialisme lligat amb el cordó umbilical de la seva classe, l'artístocràcia burgesa. Socialisme al qual s'acusa de gestionar l'Ajuntament com una empresa capitalista. "Per tant, si diuen que 'Barcelona és la gent', cal un pacte social amb els que hi viuen. I això significa desenvolupar la consciència de ser ciutadà." És a dir, una cultura política en què la població prengui la paraula i reclami els seus drets, "perquè al capdavant té dret a conèixer els plans urbanístics. I més quan l'urbanisme és la ciència que té més càrrega ideològica". Moreno aposta per la creació d'un síndic local: "D'aquesta manera podrem avançar en aquesta presa de consciència, l'únic camí per aturar l'actual despotisme il·lustrat."

En aquest horitzó del 2004, en què la població serà consumidora, "el paper del moviment civil serà decisiu. Hem d'agafar el dret al consum per rebel·lar-nos. Només així podrem millorar les nostres condicions de vida.", diu l'advocat.

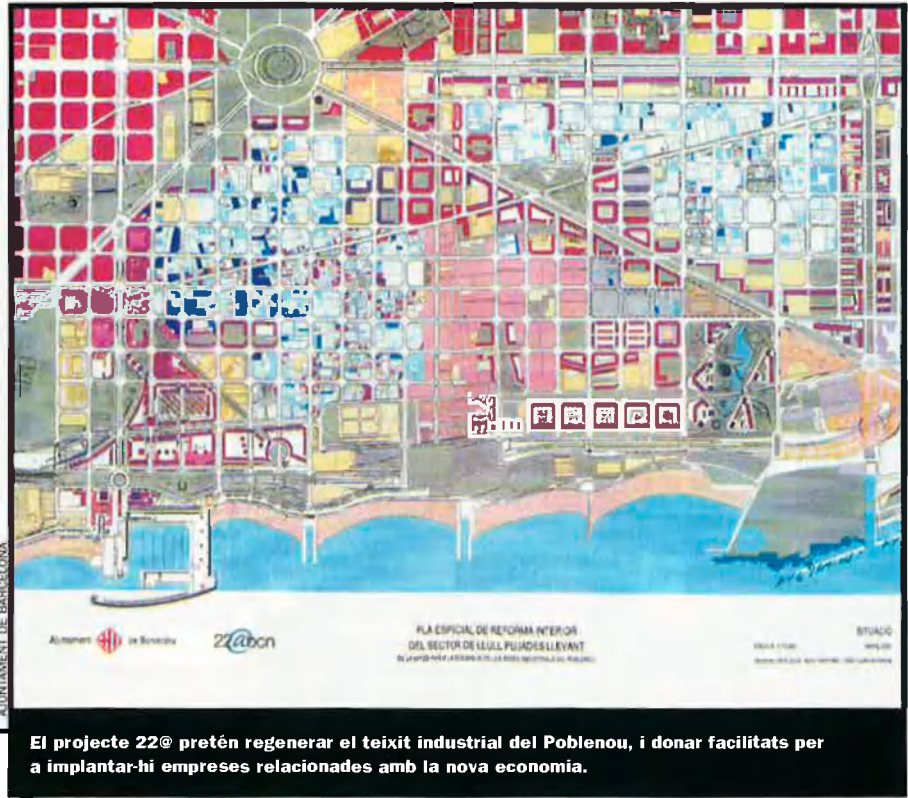
rocaran els blocs de pisos més alts i més degradats per regenerar el teixit social d'una barriada que sols apareix als mitjans de comunicació quan van maldades.

Participació ciutadana. Un dels principals dèficits del Fòrum és la falta de participació ciutadana. Segons la Plataforma Ribera del Besòs, això evidencia l'actitud mostrada pel consistori barceloní en l'actuació urbanística que planteja l'esdeveniment. "Fan el que volen i després ens diuen a veure què ens sembla. Les reunions sempre són sobre fets consumats", censura Solé. Pel que fa a l'aportació de la ciutadania en els continguts del Fòrum 2004, l'organització afirma que no s'ha convocat a les persones fins que no s'ha tingut l'aval de totes les institucions (Ajuntament, Generalitat i Govern espanyol). Ara, diuen, arriba el moment de fer-ho.

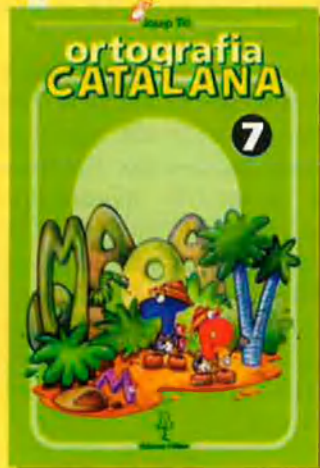
Però l'Ajuntament no se sent sol. Xavier Casas assegura que té el suport d'una cinquantena d'entitats i es mostra "plenament convençut" que la resposta ciutadana serà un èxit. Ara bé, una de les entitats amb més pes de la ciutat, la Federació d'Associacions de Veïns de Barcelona (FAVB), no ha firmat la primera signatura de suport esperant que es garanteixin les seves demandes. La FAVB considera "indispensable" que els ciutadans articulats a través dels centres cívics participin en "un pre-Fòrum, tenint en compte que durant el certamen difícilment podrem participar-hi atès l'alt nivell dels convidats", puntualitza Manel Andreu, president de la FAVB.

A més, la FAVB desitja una "major implicació" dels teixits socials, als quals vol com a companys de viatge en la signatura. Entitats cíviques com ONG humanitàries, ecologistes o de defensa dels immigrants, han quedat al marge de la discussió. "No tenim cap dubte que firmarem tots, però cal anar a poc a poc", argumenta Andreu. Amb tot això, els sindicats UGT i CCOO tampoc han signat aquesta primera adhesió. El camí cap al Fòrum sembla barallar-se amb els seus fonaments: debatre, exposar, reflexionar i acordar.

*Bernat Fernando
Alex Romaguera*

**12 quaderns
i 4 disquets
d'Ortografia
Catalana
per a Educació
Primària**

Edicions l'Àlber
www.e-alber.com

